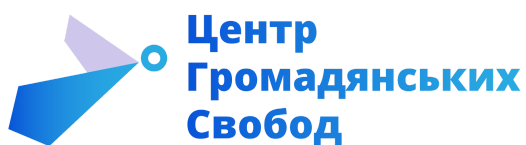

Зібрання та контрзібрання під Лаврою

31.03-01.04

Звіт за результатами громадського спостереження

Київ, 2023

Центр громадянських свобод створений у 2007 році за ініціативи гельсінських комітетів регіону ОБСЄ. У 2022 році є Лауреатом Нобелівської премії миру. Просуває реформи у сфері верховенства права, адаптує законодавство відповідно до стандартів прав людини, документує воєнні злочини у ході російської збройної агресії, навчає правам людини та демократії, моніторить діяльність поліції, судів та місцевого самоврядування. Організація системно залучає звичайних людей до правозахисної роботи через створені нею ініціативи та кампанії. Бере активну участь у міжнародних мережах та солідарних діях для захисту прав людини в регіоні ОБСЄ.

Група громадського моніторингу ОЗОН була створена у січні 2013 року Центром Громадянських Свобод для інституціоналізації системи громадського контролю в Україні. Особливістю її функціонування є широке залучення на волонтерських засадах звичайних громадян до участі в громадському контролі незалежно від їх спеціалізації та попереднього досвіду.

ОЗОН ставить собі за мету удосконалення роботи органів влади у сфері забезпечення прав та свобод людини через організацію системи контролю за їх діяльністю, а також популяризацію ідей громадського контролю за владою серед українського суспільства. Вже своєю роботою волонтери ОЗОНу підважують патерналістський підхід у ставленні до влади та привчають як суспільство, так і представників органів влади до поширеної в демократичних суспільствах концепції “влади як найманого менеджера”, за якою оцінку ефективності влади надають безпосередні громадяни.

Вступ

Мирне зібрання та контрзібрання біля Києво-Печерської Лаври сформувалися стихійно. Забезпечення свободи мирних зібрань від початку стало викликом і для організаторів/ок, і для правоохоронців.

Резонансна тема, високий суспільний інтерес та великий градус невдоволення, велика кількість учасників/ць та наявність двох груп з протилежними ідеями та цілями - це той контекст, у якому необхідно було планувати охорону публічного порядку на цьому заході. Про те, як було реалізовано позитивний обов'язок захисту зібрань та фасилітації цієї свободи владою, читач/ка дізнається у цьому звіті.

Звіт є результатом моніторингу, який був здійснений Групою громадського спостереження ОЗОН, спираючись на українське законодавство та кращі практики, детально викладені у “Керівних принципах зі свободи мирних зібрань” та керівництві “Права людини та забезпечення правопорядку на публічних зібраннях” БДІПЛ/ОБСЄ.

З 1 березня та 1 квітня 2023 року спостереження за мирним зібранням та контрзібранням біля Києво-Печерської Лаври здійснювали 2 моніторки.

Розділ 1. Опис подій: мирне зібрання та контрзібрання.

Дата: 31.03-01.04.2023

Місце збору: Києво-Печерська Лавра у Києві.

Загальний короткий опис подій:

Для контексту варто зазначити, що 29 березня [закінчилася дія Договору](#) про оренду приміщень між Національним заповідником «Києво-Печерська Лавра» та Українською православною церквою (Московського патріархату). УПЦ (МП) мало залишити територію святині. Зранку 31 березня представники УПЦ МП та їхні прибічники не звільнили територію заповідника та другий день не пускали комісію Мінкульту.

31 березня з ранку під Лаврою формувалося скупчення вірян церкви, медіа, які слідкували за ситуацією, а також людей, які прийшли висловити підтримку висилення УПЦ МП з Лаври. Так сформувалося мирне зібрання (віряни УПЦ МП) та контрзібрання.

Моніторинг 31.03 відбувся у два етапи:

14:20-16:10. За попередніми підрахунками за цей період було 315 учасників зібрання та 130 учасників контрзібрання (з похибкою в 20 осіб).

19:00-20:40. За попередніми підрахунками за цей період було 350 учасників зібрання та 50 учасників контрзібрання.

Важливо, що кількість учасників самого зібрання вірян варіювалася, оскільки частина людей перебувала на території Лаври, частина покидала територію, а частина прибувала.

Під час подій біля Лаври учасники контрзібрання кричали **лозунги:**

- Слава Україні! Героям слава!
- Слава нації! Смерть ворогам!
- Слава ЗСУ!
- Геть Москву із Києва!
- Кирило москальське рило!
- Геть московського попа!

Учасники зібрання у відповідь намагалися все голосніше співати церковні пісні. А також кричали: "Слава - Богу, честь - ЗСУ!"

Охорону публічного порядку на заході забезпечували мінімум **30 правоохоронців** (головне управління національної поліції, Полк Поліції особливого призначення, Рота тактичної підтримки, та відділ превентивної комунікації (11 осіб).

На місці **функцію медичної допомоги** страхували 7 представників Червоного Хреста.

Робота поліції діалогу 31.03: Під час моніторингу ми неодноразово фіксували суперечки, що виникали між учасниками зібрання та контрзібрання. Важливо вказати, що поліція діалогу ефективно відпрацьовувала у кожному випадку та діяла на запобігання конфліктів.

Епізод: 31 березня також монітори ОЗОНу зафіксували ситуацію: учасник контрзібрання з плакатом "ГЕТЬ РУСНЮ" зайшов на територію Лаври, де його оточили віряни церкви, а одна з вірянок відібрала та розірвала плакат. На місце прибігли представники поліції діалогу та оперативно почали превентивну комунікацію.

Моніторинг 01.04.2023 розпочали об 13:08.

В цей час учасників зібрання було близько 300. Учасників контрзібрання 90.

Між ними стояв кордон з поліції діалогу.

Важливо, що протягом дня кількість учасників варіювалася. Кількість учасників зібрання була 300, контрзібрання 150 з похибкою в 30 осіб. Так як частина людей покидала територію, частина прибувала.

О 15:25 частина учасників зібрання вийшла зі своїми плакатами до контрзібрання.

І в учасників зібрання, і в учасників контрзібрання були колонки.

Також додатково о 17:15 до учасників контрзібрання приїхала машина з гучномовцем та колонками. Акція супроводжувалася гучною музикою, яка лунала з колонок, встановлених на позашляховику.

У свою чергу учасники зібрання по колонках транслювали службу, а також співали церковні пісні.

Епізод: Пообіді (близько 16:00) учасники контрзібрання організували ситуативний перфоманс: учасники взяли роздрукований плакат із зображенням митрополита Павла Лебідя (так званий “Паша Мерседес”) та у колі по черзі топтали зображення.

Увага! Між учасниками зібрань неодноразово були зафіксовані суперечки, але поліція діалогу ефективно відпрацьовувала у кожному випадку та діяла на запобігання конфліктів.

Охорону публічного порядку на заході забезпечували мінімум 35 правоохоронців: головне управління національної поліції, Полк Поліції особливого призначення, Рота тактичної підтримки, та відділ превентивної комунікації (18 осіб).

Зафіксовані порушення з боку правоохоронців: частина співробітників головного управління національної поліції не мала жетонів.

Моніторинг 01.04. волонтери завершили о 19:47.

Лозунги контрзібрання:

- Мерседес на ЗСУ!
- Геть московського попа!
- Слава Україні! Героям Слава!
- Герої не вмирають!
- Слава ЗСУ!
- Дякуємо СБУ!

Особливі складові зібрання:

Плакати контрзібрання:

“ГЕТЬ РУСНЮ”

“УПЦ МП ЧОРТИ ГАЛІМІ”

“ГЕТЬ МОСКОВСЬКОГО ПОПА”

“МОСКОВСЬКИЙ ПАТРІАРХАТ ЗА РОСІЙСЬКИМ КОРАБЛЕМ”

“Перешкодження доступу до державного майна незаконне”

“РАШИЗМ не пройде!”

“ПОКАЙТЕСЬ ФАРИСЕЇ! УПЦМП= РПЦ”

“Вовки в овечих шкурах”

“Геть в моззковію”

“Геть московських чортів”

“МПЦ слуги сатани”

“Думка секти фсб українців не цікавить”

“І на оновленій землі попа не буде супостата”

“УПЦ продовжує перебувати щодо РПЦ у відносинах підпорядкування”

Плакати зібрання (віряни УПЦ МП):

“Не роби картинку для Раша тб”

“Молимося за перемогу України”

“Слава Україні! Слава нації! Донать на рації!”

“Слава Богу! Честь ЗСУ!”

“УПЦ дякує ЗСУ”

“УПЦ за європейський вибір України”

Висновки та рекомендації

На нашу думку, з точки зору забезпечення свободи мирних зібрань та попередження конфліктів між учасниками зібрання та контрзібрання правоохоронцями була проведена якісна робота. Враховуючи виклики 31 березня, 1 квітня біля Лаври була більша кількість представників поліції діалогу, які шляхом медіації діяли на попередження конфліктів та фізичних сутичок між протилежними групами.

Важливо зазначити, безпосередньо на місці знаходилася поліція діалогу, натомість більшість правоохоронців в екіпіруванні з підрозділів ПОП - поліція особливого призначення, РТП - Рота тактичної підтримки, – знаходилися на прилеглих територіях.

З порушень, що були зафіксованими спостерігачками - проблеми ідентифікації частини правоохоронців. Були зафіксовані випадки відсутності жетона на видимому місці на форменому одязі у деяких правоохоронців.

Проте, ми вважаємо, що в цілому охорона правопорядку відбулася успішно. Варто вказати, що з введенням воєнного стану з'явилися нові обставини заборони мирних зібрань, а також Указ Президента України №64/2022 "Про введення воєнного стану в Україні" дозволяє обмеження Статті 39 Конституції України, яка гарантує громадянам та громадянкам України право на мирні зібрання. Відповідно, враховуючи чутливий контекст, наявність мирного та контрзібрання, високий ризик конфліктів та сутичок, відділ превентивної комунікації ГУНП ефективно працював над збереженням правопорядку.

Рекомендації

1. Забезпечити подальшу підготовку операцій з охорони публічного порядку на мирних зібраннях через комунікацію з організаторами напередодні та під час заходу. Таким чином сприяючи проведенню зібрань та деескалації можливого конфлікту між учасниками/цями мирного зібрання, контрзібрання та правоохоронцями.
2. Забезпечити подальшу підготовку працівників поліції для їхньої роботи в групах превентивної комунікації, а також присутність необхідної кількості таких поліцейських під час проведення мирних зібрань та масових заходів.
4. Взяти під належний контроль дотримання співробітниками/цями Національної поліції України, що залучаються до охорони громадського порядку під час мирних зібрань, правил носіння однострою та ЗУ «Про Національну поліцію України» у тих частинах, що стосуються носіння знаків розрізнення та спеціального жетона.